

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar-esztétika bölcsész tudományi karon végzett. 5 évig tanárként az Alsó-erdősi Gimnáziumban működött. Pázmány P. Egyetemen szerződéssel 1,5 évig tanított. Jelenleg uniós projekt managerként dolgozik. 2 írása (irodalmi jellegű) megjelent, 15 éve van az AQUILA Közösségben, aminek a honlapján publikál is.

Rizmayerné Márkus Edit

A katharok

Sokan sokfélét írtak már a katharokról. Eretnekek, igazi keresztények, megátalkodottak, valóságos szentek. A miszticizmus illetve a politika szempontjából is érdekesek lehetnek. Így tehát sok mindent tudni vélünk róluk, s talán pont a történelmi valóság veszik el vagy rejtőzik el szemünk előtt. Arra próbálok kísérletet tenni, hogy hiteles tanulmányok és hiteles források alapján felvázoljam, miben hihettek a katharok a XIII. században. A kép biztos, hogy csak vázlatos, és elnagyolt lesz, hiszen a távolság miatt sok minden elveszett már, ráadásul sok eltérés lehetett a különböző közösségek gondolkodásában. Mégis fontos megkeresni a válaszokat: miért volt ilyen nagy sikerük, miért volt ilyen nagy üldözés ellenük, illetve mit kerestek ők igazából, milyen érdekek vezették őket.



Irodalom:

A katolikus egyház inkvizíciós jegyzőkönyvei alapvető forrásként szolgálnak. Már az első perekről őrzünk forrásokat. Ezeket az ügy elévülése után is megőrizték az inkvizítorok, mert egyéb, folyamatban lévő ügyekhez szükség volt a régebbi bizonyítékokra, illetőleg precedens értékű ügynek számítottak. Történelmi forrásaink az albigensek elleni keresztes hadjáratról számolnak be.³¹ A XIX. századi történetírás sokat foglalkozik a katharokkal: Napóleon Peyrat református lelkész egy mítoszt teremtett az egyik kathar

³¹ Guillaume de Tudèle: „La Chanson de la croisade contre les Albigeois” históriás ének, Guillaume de Pylaurens Krónikája,

központból, Montségur várából. A XX. századi történészek³² véleménye igen vegyes a témával kapcsolatban. Külön vallásként tekintenek a kathar mozgalomra, illetve sokan a gazdasági, társadalmi vonatkozásokat kutatják a teológiai kérdések megválaszolása helyett. Az is vitatott, hogy milyen társadalmi csoportok alkották a katharok fő magját. René Nelli szerint inkább nemesek csatlakoztak, és nem a nép körében terjedt el.

Történelmi tények:

Történelmi tény, hogy a katolikus egyház megnyerve a királyt keresztes hadjáratot indított az albigensek ellen, melyet Simon de Monfort grófja vezetett. A nyílt harcot megelőzően Szent Domonkos próbálta szerzetestársaival együtt visszatéríteni az eretnekeket a katolikus hitre: prédikáltak, járták a vidéket, krisztusi szegénységben éltek. Az üldözések hatására jön létre vagy lesz Montségur várából egy kathar menedékhely, fellegvár. Az egész terület Toulouse grófjához tartozott. A gróf mindig is függetlenséget akart, s a kathar eszmékkal is rokonszenvezett. Ez a hozzáállás egy ideig kedvezett a katharoknak, hiszen a grófságban nem bántották őket. Az 1215-ös lateráni zsinat fogadta el a püspöki inkvizíció intézményét. Addig inkább szerzetes inkvizítorok működtek, akik ritkán szabtak ki máglyahalált az elítéltekre. Az elítélteket világi bíróságoknak adták át, elkobozták vagyonukat. A híveket kötelezték, hogy jelentsék fel az eretnekeket. Aki hanyagul végezte a dolgát, letették hivatalából. Az eretnekgyanús személyeknek esküvel kellett magukat igazolniuk. Azok a személyek, akiket kiközösítettek, egy év haladékot kaptak, hogy megtérjenek. Ekkor alakult ki az inkvizíciós bünvádi eljárás végső formája. Ezzel egy időben a kathar egyház is újjászerveződött: filius major, filius minor irányította az egyházat. A Langudoc-ban élő kismanesek és a nép is segítette az eretnekeket: ételt adtak nekik, köztiszteletnek örvendtek. 1242-re viszont a vár helyzete reménytelenülé vált, a kereskedelmi kapcsolat megszűnt a külvilággal. 1243-ban kerül sor a vár ostromára, mely 1244-ban adta meg magát. Több, mint 200 kathar eretneket küldtek máglyahalálba. 1244 az inkvizíció történetében is új korszak kezdetét jelzi, rend-

³² Fernand Niel: Montségur, Zoé Oldenburg: Le bucher de Montségur, Michel Roquebert: Mourir à Montségur, René Nelli: Le Phénomène cathare, Jean Duvernoy: Le catharisme, Jean Guiraud: L'Histoire de l'Inquisition

szeresen működik már a bíróság, a jegyzőkönyveket rendre megőrzik. Az inkvizítorok védelem alatt állnak, megtorló akciókra ellenük nem kerülhet sor.

Kathar szertartások és kathar életmód

Szertartásaikban a keresztény rituálét követték³³. A formulák latin nyelven maradtak meg, így tehát valószínű, hogy így imádkoztak. Az egyik legfontosabb imájuk a Pater Noster volt. Ezt az imát, melyet Jézus tanított a tanítványoknak csak a megkereszteltek imádkozhatták. Ez volt a *Traditio orationis sancte*, vagyis a *Szent ima szertartása*. Előtte kezet mostak, térdet hajtottak. A katolikus imaszövegtől egy helyen tért el a katharok imája: „*Mindennapi szellemi kenyerünket ad meg nekünk ma.*” Órigenész: *Az imádságról és a vértanúságról* szóló művében a szellemi kenyeret a lélek táplálékának nevezi. „...*az élő, mennyből alászállott kenyér, melyet szellemünk és lelkünk fogyaszt el, saját erejében részesíti azt, aki a vele való táplálkozásra adta magát.*”³⁴ Az ima után bűnbánatot tartottak, hogy teljes szívvel határozzák el magukat az ima átélésére. Ha az imát valaki elszalasztaná elmondani, bűnt követ el, így penitenciát kell tartania. Ez a hagyomány az őskeresztényeknél volt jellemző, olyannyira, hogy egyes katolikus szerzők plágiummal vádolták a katharokat, hogy lemásolták a katolikus szertartásokat. Ugyanakkor a katharok magukat jó keresztényeknek vallották, gondolkodásukban magukat tartották az igazi egyház tagjainak. Mindenesetre ez az ima, ha szívből imádkozzuk, felérhet egy lelki gyakorlattal, teljes megtisztulással, így azok imádkozzák ekkora tisztelettel, akik tényleg el akarnak jutni az Úrhoz.

Ami a szentségeket illeti, a katharok a *Consolamentumot* adták fel minden esetben. Püspök vagy diakónus adhatta fel kézrátétellel a felavatandó perfekteknek, illetve a haldokló betegeknek egyaránt. Nem kellett ehhez a víz, mert Pünkösdkor az apostolokra a Szentlélek szállt le, így ebben a lélek általi megerősedésben, megkeresztelésben épül Isten egyháza – vallották a katharok. A *consolamentum* során a jelölt esküt tett, hogy hűségesen kitart az úton. Ezt az egyedülálló esküt nagyon komolyan

³³ Lyoni dokumentum, illetve firenzei szertartáskönyv. Christine Thouzelier: *Rituel cathare* című művében összehasonlítja a kathar szertartáskönyveket a XIX. században megtalált szláv és dublini valdens kéziratokkal.

³⁴ Órigenész: *Az imádságról és a vértanúságról* 122. oldal

vették, sokszor csak a halálos ágyon adták fel, nehogy újra bűnbe essen az illető megszegve ezzel fogadalmát. A szentség, ha a hívő esküjét nem szegte meg, egyenes utat biztosított a transzcendens világba, kiszabadulhatott a földi körforgásból, legalábbis így hitték. A szentség felvétele előtt és után sokszor tartottak böjtöt. Ez igen radikális formája volt az önmegtartóztatásnak, mert semmiféle ételt nem vettek magukhoz. Mircea Eliade szerint a katharok az emberiséget akarták eltüntetni az öngyilkosság és a gyermekszülés elutasítása révén³⁵. Volt ugyan pár szélsőséges példa a gyilkos böjt megtartására, de ez inkább később, a XIV. században történt. Való igaz, a katharoknak a szellemi világ volt a fontosabb, a testtől függetlenedni akartak. Az azonban érdekes kérdés, milyen lenne a Földön való élet, ha a legtöbben csak átmeneti szál-lásként tekintenénk testi életünkre. Élhetőbb, szebb, finomabb világunk lenne, amely vonzó lenne minden kiszabadulni vágyó lénynek? Ez azonban sajnos csak hipotézis marad napjainkban.

Életmódjukról is ejtsünk pár szót. A perfektek gyakorlatilag szerzetesek módjára éltek aszkézisben. Imán és prédikáláson kívül kétkezi munkát végeztek, beteget ápoltak. A szertartásokat egy-egy perfekt házában tartották. Hústól, mindenféle állati eledeleltől tartózkodtak. A hívőknek ugyanakkor nem volt kötelező ez a szigorú aszkézis. Házassodhattak, bár sokan közülük nem katolikus házasságban éltek. Vagyonuk is volt, sok hívő támogatta is vagyonából a kathar egyházat.

Kathar hit

Gnoszticizmus

A kathar hitrendszer gyökereit a manicheizmusban, illetve a gnoszticizmusban kell keresnünk. Ez a már őskeresztényi korban megjelenő irányzat a filozófiát összehangolja a keresztény vallással. Alapvető tétele a dualizmus, a Jó és a Rossz harca. A világ, illetve a világban tapasztalható rossz az egyik princípium, az anyag. A másik pedig a Jó, a szellem, az Isten. Ez a tisztán szellemi princípium nem teremthette az anyagot, a látható világot a démiurgosz (alkotó) hozta létre. Így Jézus Krisztus a megváltással szabadítja ki az embert az anyag, a test börtönéből. Annyira gonosznak tartották az anyagot, hogy gondolkodásukban idáig jutottak, Jézusnak csak látszólagos teste volt, nem vehette magára

³⁵ M. Eliade: Vallási eszmék és hiedelmek története III. kötet 158. oldal

az anyagot. Ezen a ponton persze felmerül a kérdés, vajon nem tartották Jézust Mindenhatónak, aki legyőzi a világot? Igen, az anyagi világ sűrű vonzása állandó kísértés a testből és lélekből álló ember számára, de ugyanakkor itt van előttünk Jézus Krisztus példája, Ő legyőzte a világot, utat mutatva ezzel, mi az Ember feladata, melyek a lehetőségei. A gnosztikusok szerint az emberek háromféle csoportba tartozhatnak: pneumatikusok (akik már legyőzték a Rosszat), a pszichikusok (hívők, de még nem uralják testüket), végül pedig a hülikusok (akik az anyag rabságában élnek. A test börtönéből aszkézissel lehet szabadulni. Nagyon sok szent, szerzetes választotta, választja ezt a szigorú utat. Ugyanakkor, ha Jézust nézzük, számára az aszkézis szükségtelen volt. Egész lényével Isten felé fordult, az Atyához „menekült” éjszakánként, amikor nem az embereket tanította, onnan tekintett a világra. A hangsúly a szellemi, a transzcendens világon volt, s így a testi, anyagi világ engedelmes eszközzé vált. Ez az út mennyivel gyöngédebb, finomabb, szubtilisebb, mint az aszkézis csikorgó, rögös útja. A gnoszticizmus elvont tanai nem terjedtek el szélesebb körben, annál is inkább, mert Jézusra vonatkozó tévedésüket eretnekségnek minősítették a zsinatokon, ugyanakkor hatásuktól nem maradt mentes a katolikus vallás.

Bogumilizmus

Sok történész gondolja azt, hogy a kathar vallás a nyugati bogumilizmus. Ez a főleg Kis-Ázsiában, Dalmáciában elterjedt irányzat Bogumil nevű pap tanításaihoz köthető. Meggyőződés volt, hogy a világot Satanel uralja, aki az Ószövetség gonosz istene. Az egyetlen érvényes imádság a Pater noster, a szentségek mind hiábavalók. Követői tartózkodtak a hús és a bor fogyasztásától. Térítőik révén találkozhattak a katharokkal.

Vita

A gyökerek felvázolása után nézzük meg, mit gondoltak a katharok, mi volt a céljuk. Korabeli forrásokból láthatjuk, hogy a XII. században az üldöztetések előtt sok vitára került sor, melyből némi képet kaphatunk. Az egyik leghíresebb vitában maga Szent Domonkos vett részt. Leírta egy papirosra a katharok ellen összegyűjtött érveit, és odaadta vitapartnerének, aki az éjszaka folyamán, amikor a kandalló előtt összegyűltek, megmutatta azt a tár-

sainak. A többiek javaslatára tűzbe dobták a papírt, azzal a szándékkal, hogy Isten adjon jelet, ha elég a papír, Isten előtt a katharoknak van igazuk. Ha nem ég el (ami valljuk be, valószínűtlenebb verzió), akkor Domonkosnak és a katolikus egyháznak van igaza. Az irat a tűzben csak felemelkedett, és nem égett el. Újra tűzbe dobták, de megint csak sértetlen maradt. Az eretnekek azonban megkeményítették szívüket, és nem tértek meg. Látnunk kell, hogy a forrás, amelyben erről a vitáról hírt kapunk katolikus krónika az albigensek elleni keresztes hadjáratról. Tehát azt következtethetjük ki, hogy Domonkos érvei nem voltak meggyőzőek az eretnekeknek, ragaszkodtak az eredeti elképzeléseikhez. Ez persze lehet önfejtés, butaság, megátalkodottság is, de lehet egy olyan erős meggyőződés, melyet még – ahogy később meg is történik – a haláluk árán is vállalnak.

Ilyen erős hit előtt egy pillanatra meg kell állnunk, fontos lenne tudni, miben hittek igazán, mi hajtotta őket. A fent említett történet mesés elemei mégis csak árulkodóak: Istent hívják segítségül, a tűzben az Ő hatalmát és véleményét kérik. A középkori babonás módszerek (tűzpróba, vízpróba) köszönnek vissza. Miért? Talán mert nem ismertek olyan misztikus módszert, utat, amellyel hiteles kapcsolatot lehet Istenhez találni. Az ókortól kezdve a hívő ember igénye, hogy az Ég jeleit, akaratát fürkészsze. Ez a szinte egyetemesnek mondható kívánság, törekvés nem mindig jut megfelelő kifejezésre. A béljósítás, a villámlás és a madarak röptéinek tanulmányozása mind-mind e szándékról tanúskodnak. Az Ószövetségben az Úr sok jelet küld, a kiválasztott nép ezen jeleket felfogta, emléküket megőrizte, és – ugyan néhány kitérő után, de – aszerint cselekedett. Az Újszövetségben Jézus láthatóan, testben adott útmutatást, majd pedig a Szentlélek segíti az apostolokat. Csak talán nem mindig látják, vagy nem tanulták meg, hogy kell Isten akaratát fürkészní. Mátyás apostol felvételénél sorsot vetnek a tanítványok. Kevés az olyan misztikus hívő, mint János apostol, aki közvetlen kapcsolatba tud Istennel kerülni. Hány és hány vitát és viszályt tudott volna ez az út elsimítani. Persze az ördögi hatalmat se becsüljük le, hiszen a jelek értelmezése is történhet rossz, helytelen módon.

Visszatérve a Domonkossal folytatott vitára. Tétélezzük fel a jó szándékot a kathar lovagok részéről is. Egy ilyen tisztázó vita után, amikor az elme már kellően beleveszett az érvek-ellenérvek hálójába, amikor az akarat már feladni látszik eredeti elképzelé-

seit, az emberi lélek alkalmas terep lenne a misztikus tanítás befogadására. A vita, a sok kérdés jelenti a mélyre ásást, melynek nyomán bizonyosra vehető, hogy víz fakad. A kérdések megfogalmazásával, az érvek felsorakoztatásával eljutunk a válaszokig is. A tűzpróba sajnos az elkövetkezendő eseményekre is utal. Ha az ellentétek nem oldhatóak meg békésen, meggyőzéssel, akkor harcra kerül sor, ahol mindkét fél Istentől várja igazolását. Itt már csak az a kérdés merül fel, Isten egyáltalán akar-e ebben a harcban megnyilatkozni... Michael Hesemann³⁶ a katolikus egyházat védendő az inkvizícióról azt mondja, a halálos ítélet végrehajtása a világi bíróság feladata volt. Mégsem lehet felmenteni az Egyházat, az ártatlanul megölt emberek halálában felelősségük van az egyházi bírácoknak is. Mai szemmel nézve, nem gondolja senki sem (legalábbis itt, Európában), hogy jogunk van egymás felett ítélkezni eltérő vallási nézetek miatt. Visszatekintve pedig látható, hiába irtották tűzzel-vassal az eretnek tanokat, azok újra és újra erőre kaptak.

Az anyag gyűlölete

Hogy pontosan miben hittek a katharok, nehéz meghatározni a nagy távolság miatt. Ugyanakkor azon szent iratok elemzése által, melyek igencsak ismertek voltak a katharok körében, realisabb képet kaphatunk gondolkodásukról, hitrendszerükről. Az Újszövetségen belül a János evangéliumot, az Apostolok Cselekedeteit és a Leveleket tartották szent könyveknek. Az Ószövetségből a prófétáktól és a Zsoltárokból idéztek. Egyes dualista felfogás szerint a Rossz, az Ószövetség Istene teremtett minden anyagi természetű dolgot. Ha ebben teljes mértékben hittek volna, nem olvassák a próféták történeteit sem, és nem idézik a zsoltárok mélyről fakadó, őszinte könyörgéseit sem.

János evangéliumának kiemelt szeretete logikusnak tűnik, hiszen János a lényeggel foglalkozik, Jézus gyermekora, származása nem izgalmas a számára, hanem egyből az Ige megtestesüléséről kezd beszélni. A második században keletkezett gnosztikus írás, Izajás látomása³⁷ a katharok számára az egyik leginkább ismert szent irat volt. Ebben Izajás egy lelki utazáson vesz részt a hét mennyen keresztül az Úr trónjáig. Izajás köztiszteletnek örvendett a próféták és a király által is. A látomásában

³⁶ Michael Hesemann: Sötét alakok

³⁷ <http://gnosis.org/library/Cathar-Vision-Isaiah.htm>

mindaz feltárul előtte, ami nem anyagi természetű. Nagy dolognak számít, hogy beszélni, kommunikálni tud az angyallal. Egy angyal, illetve a Szentlélek (*angelus spiritualis*) vezeti a mennyei széfárkon keresztül, egyre nagyobb fényt lát, és egyre inkább hallja az angyalok dicsérő énekét. Már az első mennyben tapasztalhatja, hogy a Rossz ereje hatástalan. A csatatér a földi világ, ott a Sátán uralkodik addig, amíg az Úr el nem jön, hogy elpusztítsa, de eljövetelekor is szellemként és nem testként fog eljönni. A katharok egyik legfontosabb tétele a *két princípium* tana. A Jó minden lelki természetű dolog teremtője. Ő hívta létre az angyalokat, a lelkeket. A Rossz a teremtője mindennek, ami anyagi természetű. A Rossz nem bírhat ugyanolyan hatalommal – isteni hatalommal –, mint a Jó. Satanael angyal volt, teremtény, nem Isten (szerencsére), aki szabad akaratából lett rossz. Egy másik gnosztikus iratban³⁸ olvashatunk erről. János apostol már a Mennyben az Úr jobbján ül a vacsoránál, és megkérdezi Tőle, milyen dicsőségnek örvendett a Sátán, mielőtt lebukott volna. Az Atya jobbján ült a mennyben, hangzik Jézus válasza. Átjárta az összes mennyei szférát, majd a lement egész a Pokolig dicsőségével és hatalmával, és akkor követte el a bűnt: azt mondta, hogy mindez az övé. E csábítás során sok angyalt sikerült maga mellé állítani, illetve rábírták őket, hogy neki szolgáljanak. Ebből a válaszból nem tűnik úgy, hogy a Rosszat egyenrangúnak vélték volna a Jóval, ami ténylegesen hamis kép lett volna. A földet, a Holdat, a növényeket és az állatokat a Sátán teremtette. A vele tartó angyaloknak testet adott. Ez hamis kép, hiszen a Sátán nem teremtő, hanem teremtmény. Az embert pedig, akit Isten teremtett, elcsábította a Paradicsomból. A növények és állatok Sától való eredtetése is igencsak kérdéses, hiszen nincs az emberhez hasonló szabad akaratuk, és ha felépítésüket egy kicsit is szemléljük, Isten csodálatos logikája és ésszerűsége tárulhat elénk.

Érdemes elidőzni az angyalokról szóló tanításuknál. A katolikus lexikonban található egyházi álláspont is az, hogy az angyalok létét nem vonhatjuk kétségbe.³⁹ Nehéz őket ugyanis a ma

³⁸ http://gnosis.org/library/Interrogatio_Johannis.htm

³⁹ „Az, hogy a történelem folyamán az angyaloknak túl sok fizikai befolyást tulajdonítottak vagy velük helyettesítették a természet erőit, még nem ok arra, hogy egészen kétségbe vonjuk létüket v. a kozmosz jelenségeire és az üdvtört. eseményeire gyakorolt hatásukat. Nem kell tehát őket a mitikusan kiszínezett ég lakóinak gondolni, hanem valóban lehetnek *erők és hatalmasságok* a kozmoszban. - Ez az előfeltételezés megkönnyíti az angyalok elhelyezését a vallásos tanításban.” <http://lexikon.katolikus.hu/A/angelol%C3%B3gia.html>

elfogadott tudományos módszerekkel be kategorizálni, vagy létüket, hatásukat megfigyelni. A nem anyagi világhoz soroljuk őket, akiken a Rossz már nem uralkodik, akik Isten akaratát cselekszik. Személyiségük van, s külön-külön feladatuk is. Izajás látomásában például Michael angyallal találkozik, aki folyamatosan az emberiségért imádkozik. Általánosságban Isten követéinek tartják őket. Nagyon érdekes, hogy a katolikus angeológia is hasonló módon beszél az angyalokról. Az angyalok természetéről nem beszél a Szentírás, teremtettségüket is csak egy helyen említi (Kol 1,16). Az tény, hogy nem a földi értelemben vett anyagi testtel bírnak az angyalok, de mint teremtmények, akik még nem jutottak vissza Isten végtelen fényébe, nem lehetnek teljesen mentesek az anyagi világtól. Izajás elképedve tapasztalja, hogy nagyon sokféle angyal van a különböző mennyei szférákban. A hét mennyei szféra hétféle szubtilisebb világot jelöl, ez a lépcsőzetes beosztás új platonikus hatásra utal. A hetes szám sok szimbólumban visszaköszön. Számomra a legkedvesebb állítanám párhuzamba. Avilai Szent Teréz hét lelki lépcsőfokról beszél, melyeket a misztikus úton lévő ember jár be⁴⁰. Itt mind a katolikus egyháznál, mind a katharoknál az anyagtól való félelem vagy az ahhoz való egyáltalán nem semleges hozzáállás tükröződik. Az anyag gyűlölete, vagy állandó kordában tarása nem feltétlenül vezet annak megzabolázásához. Sokkal inkább fog engedelmeskedni, ha eszközként tekintünk rá. Az angyalok teste szubtilisebb, ezért gondolhatták a katharok, hogy nincs is nekik testük. Az Istenhez visszavezető út nagyon hosszú, de kezdhethetnénk azzal, hogy olyan szubtilisekké válunk, mint az angyalok, akiket a testük már kevésbé gátol a szolgálatban. A másik közhelynek tűnő tulajdonsága az angyaloknak, hogy énekükkel dicsőítik Istent. Sok elmélkedő nem is tudja megfogalmazni azt, amit látott, a transzcendens világ ugyanis sokszor csak bárgyún lefordítható. Lehet ez az ének is annak a jele, hogy az angyalok másképp „beszélnek” Istenről, emberi fülnek az csak egy szép dicsőítő éneknek tűnik. A modernkori teológiában olyan álláspont is megfogalmazódik, mely szerint a kinyilatkoztatás forrásain kívül sohasem volt kétségbevonhatatlanul megtapasztalható, illetve a profán tudományok számára hozzáférhető az angyalok működése. Az is igaz,

⁴⁰ Avilai Szent Teréz: Belső várkastély. Ajánlom figyelmükbe Pável Márta: Misztikus teológia című írását melyben az előző mű alapján e lelki fejlődés mély megértése és továbbgondolása olvasható.

hogy az angyalok léte az ókor és a középkor szerves része volt. Ez a radikális mítosztalanító gondolat azonban hamar megtorpan Jézus kijelentései előtt, aki azt mondja elfogásakor, hogy egyetlen szavába kerülne, és az Atya 12 légió angyalt küldene segítségére. Az utolsó ítélettel kapcsolatban is kijelenti, hogy angyalaival fog eljönni. A tanítóhivatal az 1215-ös lateráni zsinaton megfogalmazott álláspontot képviseli: az angyalok nem teremtk, Istentől származik minden teremtmény, ellentétben a kathar és egyéb dualista felfogással.⁴¹ Az angyali létformától mindenesetre egyet megtanulhatunk: Isten szavát, akaratát jobban érteni, nem el-tompítani érzékszerveinket. Ez sokszor lenne segítség az embernek döntési helyzeteiben, haladásában, hiszen a jó szándék sajnos nem elég.

Izajás lelki utazásakor már az első mennyben arcra borul, hogy dicsőítse az Úr trónját és az ott látott angyalt. Vezetője azonban megint, csak az Urat, a legfőbb Jót, a Tökéletességet lehet imádni, aki Mindenek felett áll. A kíséző angyalt uramnak szólítja Izajás, mire az angyal helyreigazítja, hogy ő csak a tanácsadója, segítője nem pedig az Ura. Ez a régi tanítás megszívelendő lenne, azoknak is, akik különféle lényekkel foglalkoznak egész életükben úgy, hogy a végső Igazsághoz el nem jutnak, leragadnak az út szélén. Ahogy halad felfelé Izajás, egyre nagyobb trónt lát, az angyalok éneke egyre szebb. Jézust angyal képében a hetedik mennyi szférában látja meg. Jézus Krisztusról szóló tanításuk a gnosztikus irányt követte: az Égi Jézus nem evett, nem ivott, nem öltött látható testet. Szellemileg volt jelen a világban. Nem látható módon váltotta meg az embereket az anyag fogságából. Ez az állításuk tévedés, hiszen így Krisztus szenvedése látszat lett volna. Az anyagi test felvétele is véres valóság volt, Jézus szenvedései már akkor elkezdődtek, hiszen be kellett Magát határolnia, „le kellett csavarnia a lámpa fényét”. Egy angyalt küldött előre az Atya, hogy helyet készítsen Jézusnak, ő pedig Mária volt. Rövid időre kölcsön kéri az emberi testet, hogy tanításával elhozza a „Jó hírt” az embereknek. Jézus Krisztus a tanítással váltotta meg az embereket. Ez utóbbi érdekes meglátás, hiszen tegyük fel a kérdést, mit használ annak az embernek Jézus Krisztus eljövetele, tanítása, halála és feltámadása, aki nem akarja Őt megismerni, semmibe veszi tanítását, és az ördöggel cimborál. Egyénileg vajon

⁴¹ DS 800. Emellett még számos döntés foglalkozik az angyaloknak juttatott kegyelemmel, Isten színelátásával: DS 1901-1905; 1909; 2800

az az ember részesedik-e a megváltásban? Van rá lehetősége kollektívan, hiszen Jézus Krisztus eljött közénk, így kitüntetett helylyé vált Földünk, de az egyéni döntés szabadsága megmarad.

Izajás nem akar többé elszakadni a mennyei szféráktól. Ott akar maradni ugyanúgy, ahogy Péter, Jakab és János Jézussal a hegyen, vagy, ahogy egy mély elmélkedésben kinyílik a transzcendens világ. Maradni viszont csak akkor lehet, ha eljött az óránk. A visszaúton Jézus elkíséri Izajást, s mindegyik mennyei szférában az angyalok képében jelenik meg. Átjárja a Mennyeiket, s alkalmazkodik az angyalok „felfogó képességéhez”, felölti „testüket”, hogy „szót értsen” velük. A feltámadáskor Jézus alászállt a poklokra, és onnan a Szent, mint a halászó Sas, felment a mennyekbe. Átjárhatóvá tette az utat. A katharok csak a Mennyei világban tudják elképzelni Jézust, pedig Ő ennél hatalmasabb, ennél jobban szereti az alsóbb világokban élőket, látogatásával kiutat mutatott, ajtót nyitott a szabadulásra. A hetedik, a legmagasabb mennyei szférában trón és korona csak akkor illeti meg az angyalokat, ha Jézus Krisztus már legyőzte a Sátánt a földön, és követői mindenfelé hirdetik az Ő tettét, tanítását. Itt a hetedik szférában látja meg a könyvet Izajás, melyben a halandók tettei feljegyeztettek. Az apokaliptikus kép azt mutatja, hogy semmi nem marad rejtve Isten színe előtt. Az emberre nézve negatív vélemény is megfogalmazódik: sok földi uralkodó, király vesztette el koronáját, palástját, melyek Izajás mind gazdátlanul lát a Mennyeiben. Lesújtó vélemény, de annál megfontolandóbb. Minden földi uralkodónak isteni küldetése lenne, ha ezt nem teljesíti, megfosztják tisztségétől (legalábbis a transzcendens világban).

Szent Bernát

Az Énekek éneke című művében két homíliát szentelt a kathar tanok hamis voltának bizonyítására. A katolikus híveket arra buzdította, hogy őrizkedjenek ezen tévedésektől. Nézzük meg pontosan, milyen érveket hozz fel a katharok ellen. Annál is inkább fontos ismerni a véleményét, mert kora kezdeményezéseit, a Templomos lovagokat például támogatta.⁴² Elsőként nemtetszé-

⁴² <http://www.abbaye-saint-benoit.ch/saints/bernard/tome04/cantique/index.htm>

sét fejezi ki, hogy nem válaszolnak a feltett kérdéseire, nem árulják el a tanaikat. Kíméletlen logikával szegezi nekik a kérdést, Isten dicsőségét szolgálja, ha Istentől sugalmazott tanokat elmondják, vagy talán az a baj, hogy nem Istentől származnak ezek a tanítások? Érthető, valljuk be, ez a félelem, hiszen az őszinteség jutalma az üldözés volt. Ráadásul a gnózis, mint titkos tudás, nem mindenki számára elérhető, csak annak nyílik meg, aki egy lelki érettségi szintet már elért.

Szent Bernát az apostolok példáját állítja az eretnekekkel szemben: Péter, Pál és a többi apostol kikiabálták az igazságot, az eretnekek pedig csak suttogva mondják el tanaikat. Szemükre veti, hogy asszonyokkal élnek megbotránkoztató módon. Ezt általánosságban nem lehet a katharokról elmondani. Az egyszerű hívek házasodtak, családot alapítottak, csak a perfektek, a kathar vezetők, a papok vállalták a nőtlenséget. Hamis kereszténynek, rókának nevezik őket. Igen, a katharok magukat nem tartották külön valláshoz tartózkodóknak, magukat jó kereszténynek nevezték. A kathar kifejezést csak mások használták rájuk, egyesek szerint a tiszta szóból ered, mások szerint a német macskaimádó gúnynévből. Szent Bernát a katharokat azzal vádolja, hogy külső szemlélőnek még akár szentéletű kereszténynek is tűnhetnének. Nem házasodnak, mert a házasság szentségét nem fogadják el, így a Katolikus Egyház szemében együtt élnek az asszonyokkal paráznaságban. Tény, hogy a perfektek nagyon szigorú előírások szerint éltek. S erős lehetett a csábítás, hogy erről a lelki emelvényről lebukjanak. Ellenfeleik alig várták nyilvános bukásukat. Szent Bernát érvei alapján arra következtethetünk, hogy sokan elbuktak ezen a rögös szellemi úton. Az a kísértésük is lehetett, hogy mivel nem az összes tanítást fogadták el a katolikus vallásból, válogattak a hitigazságok között, mentesítették magukat a többi kötelezettség alól is. Bernát hústól való tartózkodásukat babonának minősíti, hiszen nem böjt idején, vagy orvosi utasításra nem esznek húst, hanem mert az nemzés által keletkezett. Pál apostol szavait idézi: *„A tisztának minden tiszta, a tisztátalannak és a hitetlennek pedig semmi sem tiszta, mert romlott az értelmük és a lelkiismeretük.”*(Tit.1.15) Jézus szavai is idevágznak: *„Nem az teszi tisztátalanná az embert, ami bemegy a száján, hanem ami kijön a szájából, az teszi tisztátalanná az embert.”* (Mt.15.11)

Összegzésként elmondható, hogy a katharok olyat kerestek és oly módon, hogy erre csak igazán misztikus szerzetesek, papok és szentek tudtak volna választ adni nekik. A misztikus út során

Akinek füle van a hallásra, az hallja meg! (Részlet)

Isten maga ad válaszokat, maga ad értelmezhető jeleket, csak azokat kellő racionalitással, elemző képességgel, szeretettel és főleg nagy alázattal kell megpróbálni értelmezni. Sok jó törekvésük, nézetük mellett nem volt, aki a katharok tévedéseit megmagyarázza, kijavítsa. Politikai, gazdasági érdekek is átszötték létüket, eszközként használták fel őket a grófok a király elleni harcban. Csodálatos, hogy hitükért az életüket adták, az viszont borzasztó és rémisztő, hogy esetleges tévedés miatt áldozták fel az életüket.

A cikk írója: Rizmayerné Márkus Edit, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. Rend alapító tagjai között van. Ez idáig rövid írásai jelentek meg az AQUILA Magazinban.

Vargáné Pável Márta

Akinek füle van a hallásra, az hallja meg! (Részlet)

A szerző engedélyével egy fejezetrészlet (193-203.o.) a könyvből (elmélkedésekkel)



... Akinek füle van, az hallja meg! Istennek kezd elege lenni belőlünk, (lásd legutolsó fejezetet...!) ami ennek a könyvnek a mondandóján is látszik, nincs már elég idő! Ébresztő mindenkinek! Mindenki gondolja végig, hogy készen van-e az útra, a megmérettetésre? Ha nem, most még talán nem késő változni.

Mire szánt minket az Isten?

A választ az Újszövetségben Jézus Krisztus sokkal érthetőbben, jobban megmutatta, mint az addigi üzenetekben, prófétai és egyéb szavakban. Nem azért engedett ide minket, hogy csak a szexualitásért éljünk, arra ott van az állati létmód. Ha csak ekként éli meg valaki az emberségét, akkor legközelebb ennek a szintnek megfelelő életet kap; esetleg csak valamiféle állat közeli lét jár majd annak, aki ezt a nagyon értékes emberi létet csak erre használta fel. Jézus Krisztus minket, embereket követésre hívott.

Ismét visszatérek a szemléltető ívre. Az egyenes irány tovább az, hogy Jézus Krisztus minket haza akart vinni magával, ettől (is) iszonyú nagy a keresztyénység, hogy van Krisztusunk, aki megváltott, kiváltott a forgatagból! A magunk erejéből semmire se mehettünk. De Ő eljött, hazavisz, csak fogadjuk el! Viszont ennek feltételei vannak. A Bibliában nagyon pontosan le van írva, hogy melyek ezek: Mt19,29 „Aki nevemért elhagyja otthonát, testvéreit, nővéreit, apját, anyját, feleségét, gyermekeit vagy a földjét, száz annyit kap, s az örök élet lesz az öröksége.”